

УДК: 376.112:373.5

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-98-5-63-73>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ У ЗВО

О. В. Джус

ORCID 0000-0001-9363-689X

Т. В. Потапчук

ORCID 0000-0003-1680-6976

С. О. Покутнєва

ORCID 0000-0002-2546-9070

Н. В. Труш

ORCID 0000-0001-5805-515X

Стаття присвячена дослідженню стану підготовки майбутніх магістрів спеціальної освіти до професійного самовдосконалення у ЗВО. Акцентовано увагу на тому, що таку підготовку має забезпечувати вищій заклад освіти, який сьогодні повинен відповідати не тільки індивідуальним потребам особистості щодо навчання, а й соціальним запитам. Оскільки сучасна вища освіта в Україні спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, практичної, загальнокультурної підготовки конкурентоспроможних фахівців та формування інтелектуального потенціалу країни. Тому сучасні вимоги до освіти в Україні, необхідність запровадження нових наукових підходів і гуманістичних концепцій навчання та виховання актуалізують проблему якісного поліпшення підготовки майбутніх спеціальних педагогів та майбутніх магістрів спеціальної освіти у закладах вищої освіти.

У статті наголошується, що студент стане справжнім магістром спеціальної освіти тільки тоді, як він сам працює над своєю особистістю та проявляє активність щодо оволодіння науковими знаннями і вміннями, наскільки цілеспрямовано, свідомо та наполегливо працює над розвитком у собі тих дрібниць, що формують особистість сучасного фахівця. У спеціальній педагогіці й спеціальній психології така робота має назву самовиховання і саморозвитку.

У статті зазначено, що професійне самовдосконалення майбутніх магістрів спеціальної освіти пов'язане із самопошуком і самоздійсненням професійного вибору системи «спеціальний педагог» як сукупності взаємопов'язаних елементів, що сприяє розвитку нових якостей та властивостей означеної системи, та усвідомленням себе та власної значущості як спеціального педагога у професійно-педагогічному світі, який здатний взаємодіяти з іншими суспільними системами.

Ключові слова: магістр спеціальної освіти, професійне самовдосконалення, спеціальний педагог, професійна підготовка, саморозвиток, самовиховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Згідно з українським законодавством про освіту та Національної доктрини розвитку освіти необхідною на сучасному етапі є проблема виховання духовної, творчої особистості, здатної забезпечити прогрес української нації, вихід нашої держави на рівень цивілізованих країн світу. Зазначене свідчить про важливість педагогічної діяльності в умовах спеціальних навчально-виховних закладів і належного рівня підготовки до неї. Оскільки сучасний спеціальний педагог, майбутній магістр спеціальної освіти повинен уміти виробити єдину навчально-виховну технологію, яка б сприяла соціально-психічному, духовно-моральному, фізичному рівню розвитку дітей. Саме таку підготовку має забезпечувати вищий заклад освіти, який сьогодні повинен відповідати не тільки індивідуальним потребам особистості щодо навчання, а й соціальним цілям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми і на які спирається автор. Результативна професійна підготовка майбутніх магістрів спеціальної освіти неможлива без самоосвіти, самовиховання та саморозвитку. Тому навчання і самонавчання студента потребує не лише знання ним форм і методів аудиторної роботи, роботи з підручником чи посібником, іншими сучасними джерелами інформації, а й застосування наполегливих зусиль, розвитку особистісних якостей.

Студент стане справжнім магістром спеціальної освіти тільки тоді, як він сам працюватиме над своєю особистістю та проявлятиме активність щодо оволодіння науковими знаннями і вміннями, наскільки цілеспрямовано, свідомо та наполегливо працюватиме над розвитком у собі тих дрібниць, що формують особистість сучасного фахівця. У спеціальній педагогіці й спеціальній психології така робота має назву самовиховання і саморозвитку. Самовиховання та саморозвиток – це

свідома практична діяльність, спрямована на більш повну реалізацію людиною себе як особистості. Самовиховання – формування людиною своєї особистості відповідно до свідомо поставленої мети. Психологи трактують самовиховання як усвідомлювану діяльність людини, спрямовану на вдосконалення самої себе, на вироблення позитивних рис, якостей, звичок і подолання негативних. Професійне самовиховання і саморозвиток є свідомою діяльністю, спрямованою на вдосконалення своєї особистості, згідно з вимогами професії до людини (Абетковий словограй: тавтограми, 2018).

Особистісне самовдосконалення і професійне самовиховання нерозривно пов'язані між собою. Обидва процеси складні за своєю структурою і здійсненням, проте оволодіння технологією професійного самовиховання та самовдосконалення допоможе майбутньому магістру спеціальної освіти продуктивно організувати самостійну підготовку до професійної діяльності та удосконалення власної майстерності (Садова, 2010).

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади підготовки майбутніх магістрів спеціальної освіти до професійного самовдосконалення у ЗВО та сформулювати ключові поняття.

Методи: аналіз і систематизація наукової літератури з метою з'ясування стану розробленості досліджуваної проблеми та уточнення понятійного апарату.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Варто зазначити, що досвід загального самовиховання є необхідною передумовою професійного самовдосконалення, яке передбачає свідому роботу з розвитку професійно значимих властивостей, формування спеціальних педагогічних умінь і здібностей.

Самовихованням займається багато молодих людей у таких сферах, як інтелектуальна, духовна (самоосвіта), морально-психологічна (самоконтроль за виявленими у себе дефектами характеру), спортивно-фізкультурна, гігієнічна (тренування, проведення оздоровчих процедур, ведення здорового способу життя) тощо.

Самовиховання було властиве і багатьом попереднім поколінням наших предків. Історія самовиховання набагато давніша, ніж історія цивілізованого виховання. В українській народній педагогіці побутувало немало традицій, які дійшли з давнини і свідчили про необхідність дитини займатися самовдосконаленням, щоб посісти у дорослому віці гідне місце серед односельців, не відстати від інших у споконвічній селянській праці, у накопиченні певного добробуту. Самовиховання починається з того часу,

коли людина усвідомлює себе як особистість, розуміє норми та вимоги суспільства, власні потреби і може правильно оцінювати свої вчинки. Воно бере свій початок у юнацькому віці, проте його ефективність значно зростає у студентському віці (Івах, 2014).

Самовиховання починається із самоусвідомлення людиною себе як особистості і свого місця в суспільній діяльності. У структурному плані самоусвідомлення людини включає три чинники:

- пізнавальний (самопізнання, тобто дослідження, пізнання самого себе);
- емоційно-оцінювальний (самоствлення, що виявляється у самооцінці);
- дієво-вольовий, регулятивний (саморегуляція, тобто вміння особистості керувати станом свого здоров'я, емоціями, почуттями, психічним станом, діями, вчинками, поведінкою) (Івах, 2014, с. 188).

Самовдосконалення можливе за умови наявності в індивіда здатності ставити перед собою значущі цілі. Воно нерозривно пов'язане зі здатністю людини до самоаналізу і самооцінки, з її вмінням контролювати свою поведінку та діяльність.

Самовиховання може бути спрямоване на виховання розуму (інтелектуальна сфера), почуттів (емоційна сфера), волі (вольова сфера). Однак провідною в самовиховному процесі є вольова сфера, яка забезпечує саморегуляцію внутрішнього світу людини відповідно до навколишньої дійсності.

Для майбутнього магістра спеціальної освіти праця над собою – важлива передумова отримання і збереження професіоналізму. Самовдосконалення – цілеспрямована робота з продовження професійного зростання за умов, що майбутній фахівець з об'єкта виховного впливу («Я – студент, хай мене навчають») змінюється на суб'єкта побудови власної життєдіяльності («Я – майбутній фахівець, підготовляю себе до цього»), самостійно обирає цілі самовдосконалення, постійно розглядає здобутки професійного зростання, займається самоосвітою. За таких умов поява необхідності у професійному самовихованні для майбутнього магістра спеціальної освіти – це перехід його з позиції студента на позицію фахівця. Самовдосконалення майбутнього магістра спеціальної освіти починається з усвідомлення відмінності між уявленням про себе як майбутнього спеціаліста та власними конкретними перспективами. Поштовхом праці над собою є думка несумісності між «Я-реальним» та «Я-ідеальним», за умови, що у майбутнього спеціаліста наявний фаховий приклад і здібність до самопізнання. Звичайний і водночас надійний метод формування ідеалу фахівця – особистісне опрацювання спеціальної

психолого-педагогічної та наукової літератури та джерел, знайомство з побутом і творчою діяльністю визначних педагогів з ціллю пошуку власного ідеалу педагога зі спеціальної освіти (Кужельний, 2013).

Важливо, щоб педагогічною справою займалися люди, які мають до неї потяг, природні здібності, талановитість. Проте в наш час педагогічна спеціальна освіта є одною з наймасовіших; багато спеціалістів схилиються до думки, що відсутність у магістра спеціальної освіти виразно проявлених здібностей може бути компенсована розвитком інших, не менш важливих професійних якостей, зокрема таких, як працьовитість, добре та позитивне ставлення до своїх обов'язків, заповзята робота над собою тощо. Окрім цього треба зауважити, що професійно значимі індивідуальні якості характеризують інтелектуальну й емоційно-вольову сторони особистості, значно впливають на результат професійно-педагогічної діяльності і розкривають особистий стиль педагога зі спеціальної освіти.

Без роботи над розвитком власної майстерності не уявляли себе навіть найталановитіші спеціальні педагоги. Одним з принципових положень спеціальної педагогіки є твердження, що інтелект загострюється інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю. Тобто яскрава, неординарна, приваблива особистість майбутнього магістра спеціальної освіти виступає найважливішою умовою та засобом досягнення успіху у навчально-виховній діяльності (Садова, 2010).

Направленість, врівноваженість, витримка, стійкість, націленість професійного самовиховання залежать передусім від:

- присутності професійного прикладу;
- наполегливих ознак майбутнього спеціального педагога;
- основ обрання студентом спеціального педагогічного фаху;
- морально-психологічного клімату у студентській групі;
- управління та манера комунікування професорсько-викладацького складу;
- наявність вільної години;
- побудова та вдосконалення освітньої самостійної роботи студентів;
- втягування студентів до різної позааудиторної роботи (Казакова, 2016).

Побудова планомірного самовиховання окреслює три взаємопов'язані та взаємозумовлені процеси: 1) самопізнання, найперше ніж виховувати себе, акумулюючи і впроваджуючи програму самовдосконалення, потрібно вивчити себе як індивіда; 2) самостримування від поганих думок, діянь, вчинків, поведження; 3) самопримушування до реалізації серйозних діянь, кроків, ствердних справ (Івах, 2014, с. 93).

Ми погоджуємося з побудовою професійного самовиховання, запропонованою дослідниками, а саме: 1. Цілі самовиховання. Вони регулюються соціальною метою і мають аналогічний напрям – чуттєвий, естетичний, фізичний тощо. 2. Структура і завдання самовиховання беруть таку позицію і поведінку, яка приводить до досягнення цілей самовиховання. Це великою мірою залежить від психічних рис особистості, її інтелектуальної, емоційної, вольової сфер. 3. Засоби самовиховання. Даний метод впливу на самого себе, які об'єднують мету та наслідки (знайомство з різноманітними типами мистецтва, читання наукової та художньої літератури, власна педагогічна робота і тощо). 4. Наслідки самовиховання – це ті зміни, які відбулися в особистості внаслідок самовиховання (Кужельний, 2013, с. 93).

Підсумком роботи студента із самовиховання і саморозвитку є позитивні зміни й успіхи у навчально-науковій діяльності (поліпшення якості навчання, усвідомлення своїх успіхів). Чим вищі конкретні результати діяльності, тим сильнішою є потреба у подальшому самовдосконаленні.

Усі особистісні зміни (інтелектуальний розвиток, уміння керувати своїм психічним станом і зміцнювати своє професійне здоров'я, вольова цілеспрямованість, духовний розвиток, розвиток спеціальних педагогічних здібностей) стають могутнім стимулом у професійному й особистісному саморозвитку, оскільки формують потребу у самовдосконаленні. Щоб досягти хороших результатів у професійній діяльності, педагогу зі спеціальної освіти потрібно систематично вивчати себе, знати свої сильні та слабкі сторони, постійно формувати в собі той внутрішній стрижень, на якому ґрунтуватиметься не лише професійне, а й особистісне зростання. Саме у спеціальній педагогічній діяльності особистісний ріст є неодмінною умовою досягнення професіоналізму (Казакова, 2016, с. 94).

Оскільки суттєво оновлюється зміст навчально-виховної підготовки студентів зі спеціальних педагогічних дисциплін з опорою на новітні теоретико-методологічні концепції особистісно-діяльнісного напрямку, національну та світову демократичну педагогічну спадщину, то це дає перспективу скористатися багатим і надзвичайно цінним виховним досвідом. Очікуватиметься ознайомлення магістрів з альтернативними виховними системами, педагогічними інноваціями та технологіями. Багаторівнева підготовка спрямовується на вдосконалення й переформатування нормативних курсів з теорії та історії спеціальної педагогіки, основ педагогічної майстерності спеціального педагога, а також елективних курсів, які вводяться у ЗВО для задоволення освітніх, виховних і кваліфікаційних потреб особи та суспільства, ефективного

використання набутого навчального досвіду, традицій, регіональних потреб. Уведення нових дисциплін, таких як «Професійно-комунікативна компетентність спеціального педагога», «Спеціальна педагогіка та психологія», «Професійна адаптація спеціального педагога» тощо, – все це має допомагати фаховому самовдосконаленню як спеціальному педагогу, так і майбутньому магістру зі спеціальної освіти (Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник, 2003).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, означивши індивідуальність та особистісну спрямованість професійного самовдосконалення, зазначимо, що кожному притаманна своя самореалізація та діяльнісна включеність в педагогічну професію, своє саморозкриття у процесі навчання у ЗВО, а згодом і у навчально-виховній діяльності. Професійне самовдосконалення майбутніх магістрів спеціальної освіти пов'язане із самопошуком і самоздійсненням професійного вибору системи «спеціальний педагог» як сукупності взаємопов'язаних елементів, що сприяє розвитку нових якостей та властивостей означеної системи, та усвідомленням себе та власної значущості як спеціального фахівця у професійно-педагогічному світі, який здатний взаємодіяти з іншими суспільними системами.

Професійне самовдосконалення забезпечується комплексом заходів, що включають, з однієї сторони, особистісну парадигму (мотиваційну, емоційно-вольову, когнітивну тощо); а з іншої – систему методичної роботи, що забезпечує навчальний заклад, районний (міський) методичний кабінет, заклади післядипломної освіти.

Процес самовдосконалення особистості майбутнього магістра спеціальної освіти складається з ряду етапів, які охоплюють цілу систему взаємопов'язаних методів, серед яких найбільш ефективними вважаємо методи самопізнання, самостимулювання, самопрограмування, самовпливу. Подальшої наукової розвідки потребують питання розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх магістрів спеціальної освіти у закладах вищої або післядипломної освіти.

Література

1. Абетковий словограй: тавтограми, монофони: навч.-метод. посібник / за заг. ред. автора ідеї, доктора педагогічних наук, проф. Онкович Г. В. Упорядник Наталія Мавдрик. Миколаїв : МОІППО, 2018. 138 с.
2. Івах С. М. Професійне самовиховання і саморозвиток майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах ВНЗ. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. Вип. 34. С. 87-94.
3. Казакова Н. В. Змістово-психологічний чинник педагогічної практики у процесі особистісного зростання майбутнього педагога. Педагогічна практика як перша

- ланка практичного засвоєння педагогічної професії: матер. міжвуз. (заочної) наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 15 березня 2016 року) / укл. Н. В. Казакова, Н. А. Сівак, І. П. Ящук. Хмельницький : ФОП «О. М. Казаков», 2016. 261 с.
4. Комісаренко Н. Самореалізація як прояв соціального становлення особистості. *Рідна школа*. 2003. № 1. С. 23-25.
  5. Кужельний А. В. Проблема готовності студентів до саморозвитку у галузі професійної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108.2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_41 (дата звернення: 30.10.2020).
  6. Садова Т. А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок: зб. наук. пр. Бердянського держ. пед. ун-ту. Пед. науки. № 1. Бердянськ : БДПУ, 2010. С. 186-190.
  7. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / АПН України, Інститут спеціальної педагогіки; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка / В. Бондар (голов. ред.). Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

References

1. Onkovych, N. V. (Ed.). (2018). *Abetkovyi slovohray: tavtohramy, monofony: navch.-metod. posibnyk [Alphabetic wordplay: tautograms, monophones: teaching method. manual]*, 138. Compiler Natalia Mavdryk. Mykolaiv: MOIPPO (ukr).
2. Ivakh, S. M. (2014). Profesiiine samovykhovannia i samorozvytok maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnogo viku v umovakh VNZ [Professional self-education and self-development of future educators of preschool children in the university]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*, 34, 87-94 (ukr).
3. Kazakova, N. V., Sivak, N. A., & Yashchuk, I. P. (2016). Zmistovo-psykholohichni chynnyk pedahohichnoi praktyky u protsesi osobystisnogo zrostantnia maibutnoho pedahoha [Semantic and psychological factor of pedagogical practice in the process of personal growth of the future teacher]. *Pedahohichna praktyka yak persha lanka praktychnoho zasvoiennia pedahohichnoi profesii: mater. mizhvuz. (zaochnoi) nauk.-prakt. konf.*, 261. (Khmelnyskyi, March 15, 2016). Khmelnytskyi: FOP "O. M. Kazakov" (ukr).
4. Komisarenko, N. (2003). Samorealizatsiia yak proiav sotsialnoho stanovlennia osobystosti [Self-realization as a manifestation of social formation of personality]. *Ridna shkola*, 1, 23-25 (ukr).
5. Kuzhelnyi, A. V. (2013). Problema hotovnosti studentiv do samorozvytku u haluzi profesiinoi osvity [The problem of students' readiness for self-development in the field of vocational education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, 108.2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_41 (date of appeal: 30.10.2010) (ukr).
6. Sadova, T. A. (2010). *Profesiina kompetentnist ta hotovnist do pedahohichnoi diialnosti: sutnist i vzaiemozviazok: zb. nauk. pr.* [Professional competence and readiness for pedagogical activity: essence and relationship: collection of scientific

- articles], 1, 186-190. Berdiansk State Pedagogical University. Pedagogical Sciences. Berdiansk: BSPU (ukr).
7. Bondar, V. (Ed.). (2003). *Spetsialna pedahohika: Poniatiino-terminolohichni slovnyk [Special pedagogy: Conceptual and terminological dictionary]*, 436. Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Special Pedagogy; Luhansk Taras Shevchenko State Pedagogical University. Luhansk: Alma-mater (ukr).

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ МАГИСТРОВ СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ В ВУЗЕ

О. В. Джус, Т. В. Потапчук, С. А. Покутнева, Н. В. Труш

Статья посвящена исследованию состояния подготовки будущих магистров специального образования к профессиональному самосовершенствованию в учреждениях высшего образования. Акцентировано внимание на том, что такую подготовку должно обеспечивать высшее учебное заведение, которое сегодня должно отвечать не только индивидуальным потребностям личности в обучении, но и социальным запросам. Поскольку современное высшее образование в Украине направлено на обеспечение фундаментальной научной, практической, общекультурной подготовки конкурентоспособных специалистов и формированию интеллектуального потенциала страны. Поэтому современные требования к образованию в Украине, необходимость внедрения новых научных подходов и гуманистических концепций обучения и воспитания актуализируют проблему качественного улучшения подготовки будущих специальных педагогов и будущих магистров специального образования в учреждениях высшего образования.

В статье отмечается, что студент станет настоящим магистром специального образования только тогда, когда он сам поработает над своей личностью и проявит активность в отношении овладения научными знаниями и умениями, насколько целенаправленно, сознательно и настойчиво поработает над развитием в себе тех мелочей, которые формируют личность современного специалиста. В специальной педагогике и специальной психологии такая работа называется самовоспитанием и саморазвитием.

В статье указано, что профессиональное самосовершенствование будущих магистров специального образования связано с самопоиском и самореализацией профессионального выбора системы «специальный педагог» как совокупности взаимосвязанных элементов, способствует развитию новых качеств и свойств указанной системы, и осознанием себя и собственной значимости как специального педагога в профессионально-педагогическом мире, который способен взаимодействовать с другими общественными системами.

Ключевые слова: магистр специального образования, профессиональное самосовершенствование, специальный педагог, профессиональная подготовка, саморазвитие, самовоспитание.

**PREPARATION OF FUTURE MASTERS OF SPECIAL EDUCATION
TO PROFESSIONAL SELF-IMPROVEMENT IN THE IHE****O. V. Dzhus, T. V. Potapchuk, S. O. Pokutneva, N. V. Trush**

The article is devoted to the study of the state of preparation of future masters of special education for professional self-improvement in higher education institutions. Emphasis is placed on the fact that such training should be provided by a higher education institution, which today must meet not only the individual needs of the individual for education, but also social needs. Since modern higher education in Ukraine is aimed at providing fundamental scientific, practical, cultural training of competitive professionals and the formation of intellectual potential of the country. Therefore, modern requirements for education in Ukraine, the need to introduce new scientific approaches and humanistic concepts of teaching and education raise the issue of qualitative improvement of training of future special teachers and future masters of special education in higher education institutions.

The article emphasizes that a student will become a true master of special education only when he works on his personality and is active in mastering scientific knowledge and skills, how purposefully, consciously and persistently he works on the development of the little things that shape the personality of a modern specialist. In special pedagogy and special psychology such work is called self-education and self-development.

The article states that the professional self-improvement of future masters of special education is associated with self-search and self-realization of the professional system of choosing "special pedagogy" as a set of interconnected elements, which contributes to the development of new qualities and properties of this system, and awareness of oneself and one's own significance as a teacher in the professional and pedagogical world, a world that is able to interact with other social systems.

Key words: *Master of special education, professional self-improvement, special teacher, professional training, self-development, self-education.*

Джус Оксана Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: oksana.dzhus@pnu.edu.ua

Джус Оксана Владимировна – доктор педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой профессионального образования и инновационных технологий, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника (г. Ивано-Франковск, Украина). E-mail: oksana.dzhus@pnu.edu.ua

Dzhus Oksana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences (Ed.D.), Associate Professor, Head of the Department of Professional Education and Innovative Technologies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: oksana.dzhus@pnu.edu.ua

Потапчук Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: tatvolod@ukr.net

Потапчук Татьяна Владимировна – доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры теории и методики дошкольного и специального образования, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника (г. Ивано-Франковск, Украина). E-mail: tatvolod@ukr.net

Potarchuk Tetiana Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences (Ed.D.), Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool and Special Education of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: tatvolod@ukr.net

Покутнєва Світлана Олексіївна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Київ, Україна). E-mail: svtlana.pokutnieva@pnu.edu.ua

Покутнева Светлана Алексеевна – кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, доцент кафедры профессионального образования и инновационных технологий, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника (г. Киев, Украина). E-mail: svtlana.pokutnieva@pnu.edu.ua

Pokutneva Svitlana Oleksiivna – Ph.D (Pedagogy), Senior Research Officer, Associate Professor of the Department of Professional Education and Innovative Technologies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Kyiv Ukraine). E-mail: svtlana.pokutnieva@pnu.edu.ua

Труш Надія Володимирівна – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри професійної освіти та інноваційних технологій, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: nadiia.trush@pnu.edu.ua

Труш Надежда Владимировна – кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент, доцент кафедры профессионального образования и инновационных технологий, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника (г. Ивано-Франковск, Украина). E-mail: nadiia.trush@pnu.edu.ua

Trush Nadiya Volodymyrivna – Ph.D in Physical Education and Sport, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Professional Education and Innovative Technologies, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: nadiia.trush@pnu.edu.ua